

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Poslání neziskového sektoru v současné společnosti

Předkládá: Aneta Kovaříková

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Poslání neziskového sektoru v současné společnosti“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne: 31. března 2017

Podpis:

Aneta Kovaříková

Obsah

0	ÚVOD	1
1	DEFINICE NEZISKOVÉHO SEKTORU	3
1.1	L. M. Salomon a H. K. Anheier.....	3
1.2	Pestoffův model národního hospodářství	4
1.3	Neziskový sektor veřejný	6
1.4	Neziskový sektor soukromý.....	7
2	HISTORICKÝ VÝVOJ NEZISKOVÉHO SEKTORU	9
2.1	První zmínky o dobročinnosti	9
2.1.1	Dobročinnost ve starověkých civilizacích	9
2.1.2	Dobročinnost ve středověku, činnost církevních řádů	10
2.1.3	Dobročinnost v novověku	11
2.2	Vývoj neziskového sektoru v Československu.....	12
2.2.1	Období 1918 - 1989	12
2.2.2	Porevoluční období	13
3	LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ NEZISKOVÝ SEKTOR	15
3.1	Nová právní úprava z roku 2014	15
3.2	Daňové právní předpisy	18
4	DRUHY NNO V ČR	20
4.1	Typologie NNO podle právní formy	20
4.1.1	Spolky.....	20
4.1.2	Ústavy.....	24
4.1.3	Obecně prospěšné společnosti (OPS)	26
4.1.4	Fundace.....	28
4.1.5	Ostatní druhy NNO	31
4.2	Typologie NNO podle funkcí.....	32
4.3	Vývoj počtu NNO v ČR	33
5	FINANCOVÁNÍ NNO, ŘÍZENÍ A VNITŘNÍ VZTAHY	34
5.1	Financování NNO	34
5.1.1	Rozpočtové zdroje	35
5.1.2	Fondy Evropské unie	36
5.2	Řízení NNO.....	37
6	POSLÁNÍ NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	40
6.1	Současná úskalí vývoje neziskového sektoru	40
7	ZÁVĚR	43
8	RESUME V ANGLICKÉM JAZYCE	45
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46

0 ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit úlohu neziskového sektoru v současnosti. V první kapitole vycházím z definic základních autorů obsahující strukturálně-operacionální charakteristiku nestátních neziskových organizací a jeden teoretický model národního hospodářství. Ovšem samotné definice nám neumožní komplexně pochopit význam existence neziskových organizací, které se vyvíjejí se společností a vznikají tedy jako reakce na změny v ní. Proto je namístě v první řadě objasnit historické spojitosti.

Nástin historického vývoje je důležitý k pochopení souvislostí a k vysvětlení dnešní podoby a povahy, zkrátka celkového smyslu neziskového sektoru. Historickou část jsem pojala zeširoka, s objasněním základních pojmů s neziskovým sektorem související – neziskovost, dárcovství a dobročinnost (filantropie), které nejsou pojmy ani zdaleka novodobé. Osobně jsem přesvědčená, že smysl neziskových organizací je stále stavěn na těchto hodnotách, a proto vycházím z jejich pojetí již od starověkého období. Historický exkurs zakončuji zhodnocením stavu neziskového sektoru v porevolučním období, kdy docházelo k jeho obnovení. Za komunistického režimu byly nestátní neziskové organizace likvidovány ve velkém a po jeho pádu dosáhl proces jejich znovuvytváření obrovských rozměrů. Ke změnám téměř okamžitě docházelo i v oblasti legislativní úpravy.

Legislativa je společně s posláním základem pro činnost neziskových organizací. Výsledky rozsáhlých rekonstrukčních aktivit účinné od roku 2014 jsou hlavním tématem třetí kapitoly. Stávající právní úprava občanských sdružení (nově spolky), nadací a nadačních fondů byla nahrazena novým občanským zákoníkem. Ten navíc dal možnost vzniku nové právní formě neziskové organizace – ústavu. Na spolky, ústavy, nadace a nadační fondy se tedy vztahují ustanovení obsažená v NOZ a subsidiárně i obecná ustanovení o právnických osobách. Od přijetí nového občanského zákoníku v roce 2012 až do doby tří let po jeho účinnosti prošel český neziskový sektor některými automatickými a některými nucenými změnami. Transformace jedné vybrané právní formy na jinou mohly probíhat i dobrovolně (např. možnost občanského sdružení transformovat se na obecně prospěšnou společnost ještě předtím, než NOZ nabyl

účinnosti), když to mělo pomoci zachovat co nejvíce ze smyslu a poslání původní organizace.

V následující kapitole se zabývám klasifikací jednotlivých právních forem neziskových organizací působících na území ČR podle platné právní úpravy. U každé z nich uvádím hlavní cíl, účel a způsob založení a vzniku, činnost, základní organizační strukturu a důvody ke zrušení a způsob zániku. V rámci hlubšího objasnění činnosti všech nestátních neziskových organizací navazuji následující kapitolou o financování a řízení neziskových organizací.

A nakonec, v poslední kapitole rozvíjím vlastní náhled na současnou podobu a úlohu neziskového sektoru ve společnosti. Jeho vývoj naráží na jistá úskalí, nicméně přes všechny své slabé stránky si stále udržuje svůj věhlas.

1 DEFINICE NEZISKOVÉHO SEKTORU

V první kapitole bych se ráda věnovala charakteristice základních pojmů, jako je samotný neziskový sektor, jeho podmnožiny a jiné termíny s ním související. V českém právním řádu ani v odborné literatuře nenajdeme jednoznačnou, ustálenou definici neziskového sektoru. Přes zdánlivou neutralitu pojmu neziskového sektoru se některým autorům podařilo jejich definicemi poskytnout komplexní pohled na tuto oblast národního hospodářství. Na základě jejich snahy definovat neziskový sektor, se zde budu snažit přiblížit a rozebrat jejich teoretické modely.

1.1 L. M. Salomon a H. K. Anheier

Autoři Lester M. Salomon a Helmut K. Anheier uvádí, že nestátní neziskový sektor (NNO nebo NGO z anglického *Non-Governmental Organization*) představuje „soubor institucí, které existují vně státních struktur, avšak slouží v zásadě veřejným zájmům, na rozdíl od zájmů nestátních.“¹ Podle týchž autorů byl neziskový sektor vynalezený v reakci na americkou výraznou tradici individualismu a nepřátelství vůči etatismu, a jeho dlouhodobým zvykem organizované činnosti mimo hranice státu. S tím souvisejí následná dobrovolná uskupování osob, které spojuje vůle pracovat v duchu vzájemnosti a veřejné prospěšnosti. Z toho vyplývá, že vznik neziskového sektoru se dá považovat za následek neschopnosti státu mít vše pod naprostou kontrolou – takový stav je navíc ve společnosti nežádoucí nejen kvůli možnosti zneužití státní moci, ale hlavně kvůli nemožnosti státní péče o všechno ve stejné, žádoucí míře.

Podle Salomona a Anheiera mají nestátní neziskové organizace vykazovat pět základních vlastností, podle kterých jsou NNO:

1. **institucionalizované** (*organized*) – mají institucionální stavbu a charakter, jsou registrovány, organizovány, např. formálním statutem;
2. **soukromé** (*private*) – NNO jsou institucionálně oddělené od státu, nemohou jím být řízeny, ani vedeny státními úředníky;

¹ Salomon, L. M., Anheier, H. K. *Defining the Nonprofit Sector. A Cross-national Analysis*. Manchester University Press, 1997 podle: Škarabelová, S. a kol. *Když se řekne nezisková organizace : příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002

3. **neziskové** (*non-profit*) – jestliže NNO dosáhne zisku, není určen k přerozdělení mezi členy organizace, musí být použit na její další činnost, plnění cílů;

4. **samosprávné a nezávislé** (*self-governing*) – NNO nejsou kontrolovány státní správou, stojí tedy mimo ni. Prostřednictvím vlastních nezávislých struktur je jim umožněna vlastní kontrola postupů;

5. **dobrovolné** (*voluntary*) – dobrovolnost je velice důležitý prvek nejen z hlediska právní úpravy, podle které je nedobrovolné členství záminkou k ukončení činnosti organizace, ale také z hlediska neplaceného výkonu činnosti.²

Některé zdroje uvádějí šestou vlastnost – veřejnou prospěšnost – ta ovšem neplatí pro všechny neziskové organizace. Z tohoto hlediska můžeme NNO rozdělit na vzájemně prospěšné (*Mutual Benefit Organisations* – spolky, které vznikají za účelem uspokojování potřeb svých členů, např. profesní komory) a na veřejně prospěšné (*Public Benefit Organisations* – organizace naplňující zájmy třetích osob, např. politické strany a politická hnutí). O statusu veřejné prospěšnosti hovoří § 146 nového občanského zákoníku. „*Cílem zavedení tohoto statusu do zákona je větší transparentnost a průhlednost fungování právnických osob (zejména neziskového sektoru) a posílení jejich důvěryhodnosti, které si však vyžadají větší rozkrytí veřejně prospěšných právnických osob ve smyslu povinnosti zveřejňování přehledů hospodaření.*“³

1.2 Pestoffův model národního hospodářství

Jiný autor, švédský ekonom Victor A. Pestoff, znázornil rozdělení národního hospodářství na ploše trojúhelníku rozdělené do několika řezů. Nevládní neziskové organizace jsou zahrnuty v trojúhelníkovém poli vyobrazeném přímo uprostřed modelu.

Výhodou tohoto uspořádání je mimo jiné i to, že se z konečné podoby trojúhelníku dají vyčíst základní charakteristiky organizací, které v jednotlivých sektorech působí:

² Škarabelová, S. a kol. *Když se řekne nezisková organizace : příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 7

³ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3, s. 64

Pramen: Rektořík, 2001, s. 16. Podle Pestoffa, 1995

Na první pohled chaoticky uspořádané schéma není vůbec složité pochopit. Podle Pestoffa je národní hospodářství rozděleno do čtyř sfér:

1. **ziskového sektoru soukromého** – tržní, první sektor;
2. **neziskového sektoru veřejného** – státní, druhý sektor, zahrnuje např. poskytování veřejných služeb;
3. **neziskového sektoru soukromého** – pro tuto část se nabízí tři možnosti pojmenování a to: *třetí sektor*, občanský sektor, nebo dobrovolný sektor; tvoří průnik všech vyobrazených sektorů;
4. **neziskového sektoru domácností.**

Dělicí přímkami vymezující prostor pro sektor neziskový a ziskový, veřejný a soukromý, formální a neformální, jsou vedeny tak, že uprostřed trojúhelníku má tzv. třetí sektor větší či menší prostor. To záleží na velikosti jednotlivých sektorů v ekonomice, což naznačuje, že i jednotlivá pole v trojúhelníku nejsou vždy stejná a velikostně se liší podle toho, v jaké míře jsou jednotlivé sektory ve společnosti zastoupeny.

Smíšené organizace představují spolky nebo jiná neformální uskupení, která nevznikla na základě platné legislativy, nicméně vyvíjí svou činnost.

Hraniční organizace jsou v modelu vyobrazeny jako část splynutí neziskového soukromého sektoru se zbylými třemi sektory, oddělené dělicími přímkami. Jde o organizace, ve kterých se činnosti a poslání překrývají:

- se sektorem domácností – společenství vlastníků jednotek (bytových);
- s veřejným sektorem – profesní komory, veřejné vysoké školy;
- se ziskovým sektorem – obchodní společnosti, družstva⁴

1.3 Neziskový sektor veřejný

Určit konkrétní definici veřejného sektoru je složité, jelikož ji opět odborná literatura komplexně nezahrnuje. Avšak na základě Pestoffova výše zobrazeného trojúhelníkového modelu lze odvodit, že veřejný neziskový sektor je nedílnou součástí národního hospodářství, která je tvořena formálními, vládními neziskovými organizacemi, které se prolínají se sektorem soukromým společnými funkcemi jako např. již výše zmíněná **neziskovost**, **veřejná prospěšnost** a **institucionalizace**. Naopak se odlišují formou **veřejného vlastnictví**, což nám napovídá, že vládní neziskové organizace jsou napojeny na státní správu, popřípadě samosprávu; a s tím v neposlední řadě souvisí i podmínka **závislosti na státu**.

	Veřejný neziskový sektor	Soukromý neziskový sektor
neziskovost	X	X
institucionalizace	X	X
veřejné vlastnictví	X	
soukromé vlastnictví		X
závislost na státu	X	
veřejná prospěšnost	X	X
dobrovolnost		X
profesionální pracovní síla	X	
solidarita		X

pramen: vlastní zpracování

⁴ ROSENMYER, Tomáš. *Soukromý neziskový sektor*. 1. vyd. Brno: CVNS, 2005. s. 33-38, 6 s. ISBN 80-239-4057-0.

Součástí veřejného, neboli vládního, sektoru jsou rozpočtové nebo příspěvkové organizace, organizační složky státu, obce, svazky obcí, kraje atp. Podílejí se především na výkonu veřejné správy, která je zřizuje a financuje.

Cílem organizací veřejného neziskového sektoru není dosažení zisku, ale produkce užitku. K čemu je vlastně máme a proč jsou pro společnost nezbytné? Kromě toho, že jsou důležitým nástrojem k uspokojování společenských potřeb prostřednictvím poskytování veřejných služeb, zajišťují z hlediska své ekonomické funkce statky, které stát není schopen zajistit. Aby tedy ve společnosti nedocházelo k nedostupnosti rozvoje lidského potenciálu nebo třeba ochrany občana a jeho majetku, plní vládní neziskové organizace úkoly související s poskytováním zdravotní péče, vzdělání, bydlení, atp.

Činnost ve vládních neziskových organizacích je vykonávána výhradně **profesionály**, speciálně vyškolenými v jednotlivých oborech.

Pro veřejný sektor je také charakteristické, že na rozdíl od soukromého sektoru je získávání jeho finančních zdrojů relativně jisté. Například jedním z druhů veřejných příjmů jsou daňové příjmy odváděné na základě zákonem stanovené povinnosti.⁵

1.4 Neziskový sektor soukromý

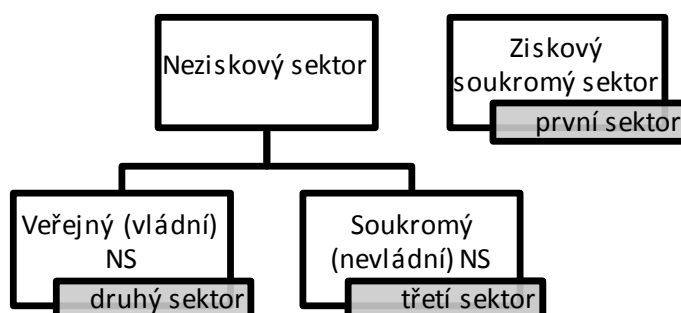
Tzv. třetí (občanský) sektor je ta část neziskové zóny ve společnosti vyjadřující poptávku po službách, které stát či obec nezajišťuje, nebo je poskytuje v jakémkoli směru nedostatečně. Označení „třetí sektor“ poukazuje na jeho pozici mezi státním sektorem a trhem (rozdělení ekonomiky na tři sektory). Zkrácená verze neziskového soukromého sektoru, tedy pouze neziskový sektor, bývá používán ve smyslu odlišení od komerčních a ziskových organizací. Jedná se tedy o instituce, jejichž primárním cílem není vytváření zisku a jeho přerozdělování mezi vlastníky, ale přímá produkce užitku. *„Organizace soukromého neziskového sektoru je možné charakterizovat jako instituce zajišťující služby zejména v oblasti sociálního zabezpečení a pomoci, humanitární, životního prostředí, kulturní,*

⁵ MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-802-4755-618, s. 17

tělovýchovné a sportovní, zdravotní osvěty či v dalších oblastech, jež se věnují ochraně lidského života a živé i neživé přírody.“⁶

Na základě výše zobrazené tabulky funkcí ještě zde uvádím funkce soukromého sektoru nepřekrývající se se sektorem veřejným: podmínka **dobrovolnosti** spočívá v dobrovolné účasti na svých činnostech. Motivací pro dobrovolníky je pocit důležitosti a vnitřního uspokojení, seberealizace. V NNO ústavního charakteru jsou zastoupeni pracovníci z řad profesionálů, ale jinak jsou pracovní pozice tvořeny dobrovolnými pracovními silami. Přes princip dobrovolnosti se dostávám k **solidaritě**. Dobrovolná solidarita probíhající převážně mimo veřejný sektor, právě neziskové organizace posilují pocit solidarity ve společnosti a procesy vzájemné spolupráce, na kterých do jisté míry závisí fungování trhu i demokracie.

Samotným posláním a činností NNO a jejich nezbytností pro společnost se budeme zabývat ve zvláštní kapitole níže.

pramen: vlastní zpracování

⁶ STEJSKAL, Jan. *Neziskový sektor - úvod do problematiky* [online]. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, 2011 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d31971v39172-neziskovy-sektor-uvod-do-problematiky/?search_query=\\$source=34](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d31971v39172-neziskovy-sektor-uvod-do-problematiky/?search_query=$source=34)

2 HISTORICKÝ VÝVOJ NEZISKOVÉHO SEKTORU

Struktura, podoba a činnosti neziskových organizací se v čase mění a dlouhodobě se vyvíjejí. Ovšem související pojmy jako dobročinnost, humánnost, nebo třeba pomoc v nouzi, svůj význam neztrácejí. Již v raných obdobích lidské společnosti byla spatřována dobročinnost v různých podobách včetně dárcovství. Nejedná se tedy o činnosti typické pro novodobou společnost – dárcovství je spojeno už s počátky lidské civilizace. Zámožní členové společnosti už tehdy přispívali na pomoc nemocným a chudým.

Pojem filantropie (lidumilnost) nepochybně souvisí s altruistickými počiny dnešní doby. Projevy této dobrovolné pomoci potřebným se vyvíjely po staletí. Filantropie má na našem území kořeny už v křesťanské filozofii, nicméně podoba dobročinnosti na evropském území byla ovlivňována i mimoevropskými zeměmi již ve starověku.

2.1 První zmínky o dobročinnosti

2.1.1 Dobročinnost ve starověkých civilizacích

Zájem o zkoumání lidského těla a víra v božstvo a posmrtný život neodmyslitelně patřily k tehdejšímu životnímu stylu obyvatel starověkého **Egypta**. Co se antických civilizací týče, největší úroveň humanity dosahoval právě Egypt. Víra byla klíčem k dobročinnosti, právě díky kultu božstev byly rozvinuty činnosti, jako je péče o chudé.⁷ Ovšem zajímavější jsou zmínky o tehdejších tradičních pohřbívacích rituálech, kdy bylo zcela běžné „obdarovávat“ zemřelého předměty, které mu měly v posmrtném životě sloužit. Takový projev altruismu můžeme chápat jako dobročinnost, vycházíme-li z toho, že víra v posmrtný život byla pro staré Egyptěany samozřejmostí, a namísto očekávání protihodnoty (ze sobeckých důvodů) za jejich jednání tak činili z důvodu silného vnitřního přesvědčení.

Ve starověkém **Řecku** a **Římě** nebylo s chudými zacházeno příliš ohleduplně. Hovořím o předkřesťanské době, kdy byla majetková rozdílnost obyvatel žádoucí – tedy z pohledu bohatých, pro které bohatství představovalo

⁷ ŠMERDA, Hynek. *Křesťanská charita od počátku do konce středověku (s přihlédnutím k jižní Moravě)*. 2. přeprac. a rozš. vyd., 1. vyd. u nakl. Jiří Polach. Břeclav: Jiří Polach, 2011. ISBN 9788090507609, s. 18.

nepostradatelnou součástí ctnostného života. Chudí tak byli automaticky řazeni na okraj společnosti. O dobročinnosti jako mravní povinnosti lze hovořit až s příchodem křesťanství. Jak v Řecku, tak v Římě byly na bázi charity zřizovány útulky a azylová zařízení pro staré, nemocné i chudé. V Římě byly navíc vybírány zvláštní druhy daní, jejichž výtěžek sloužil k zaopatření vysloužilých vojáků, vdov a sirotků po vojácích.⁸

Země Islámského náboženského vyznání též vyvíjely činnost podobnou charitě. Důvody k takovým činnostem obsahoval Korán, který muslimům přikazuje obdarovávat a starat se o příbuzné (zvláště rodiče) a rovněž o chudé a sousedy. Muslimové už tehdy věřili, že vše, co mají, mají od svého Boha, kterému se odvděčí darováním majetku potřebným a svým bližním. V Koránu je dokonce výslovná pasáž promlouvání proroka k lidem o tom, které úkony jsou považovány za dobročinné, a zároveň přislíbují jistou boží odměnu. V neposlední řadě, tak jako byly ve starověkém Řecku chrámy centrem charitativní činnosti (zřizování prostor pro chudé a nemocné), v Islámských státech to byly mešity, které rovněž poskytovaly humanitární zázemí všem potřebným.

B. Bečvářová shrnuje podstatu antické filantropie takto: „*Historické kořeny filantropie, tedy humanisticky motivované dobročinnosti ve formě darování peněz, zboží nebo času, lze datovat již do období antiky. V této historické epoše existuje prototyp filantropa, který poskytuje almužnu hladovým, ale podporuje také například sportovní hry, divadlo, oslavy, a můžeme v něm spatřovat jakýsi předobraz velkého amerického filantropa moderní doby. Dar nebyl ani tak aktem soucitu jako spíš odrazem ctnosti dárce.*“⁹

2.1.2 Dobročinnost ve středověku, činnost církevních řádů

Již ve 13. století zaznamenáváme nárůst nadací podporující církve a duchovní vzdělání. Právě v souvislosti s církví a křesťanství se setkáváme s počátky organizované dobročinnosti na území České republiky. První zmínky o prapůvodní podobě spolků můžeme tedy spatřovat ve zřizování různých nadací a

⁸ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 27.

⁹ BEČVÁŘOVÁ, Barbora. *Historie dárcovství v České republice a ve světě* [online]. 2013 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/chci-pomoci/historie-darcovstvi-v-ceske-republice-a-ve-svete.shtml>

útulků pro chudé, došlo k nárůstu zřizování klášterů, které se mimo jiné věnovaly péči o sociálně znevýhodněné.

V 15. století vznikají *cechy mistrů* (řemeslnická sdružení), *tovaryšské spolky* (první podoba nestátní sociální správy; z dnešního pohledu něco jako sdružování podnikatelů), řeholní řády, špitály, chudobince a sirotčince. Dá se říci, že ve středověkém období sociální činnost kumuluje v institutu církve.¹⁰

Ve středověku byly kláštery ekonomickým centrem krajů, ve kterých se nacházely a také centrem zdravotnické kultury. Mezi nejvýznamnější středověké církevní řády patřili například:

- Benediktini,
- Františkáni,
- Dominikáni,
- Cisterciáci,
- Rytířské řády (duchovní/světské).

Důvodem, proč je zmiňuji, je poslání církevních řádů, a to péče o chudé a nemocné. Mezi jejich konkrétní činnosti patřilo například poskytování almužen nebo zakládání nemocnic (obzvlášť řád Johanitů z řádů rytířských, nebo obecně známější řád rytířů svatého Lazara Jeruzalémského se věnoval lékařské péči na poměrně vysoké úrovni).

Původ charitativního poslání u nás má bezesporu původ v činnosti církve. Ovšem kolem 12. století se začaly poprvé angažovat skupiny laiků z různých společenských vrstev. Především města časem převzala velkou část iniciativy a starala se o své chudé, což je jeden z požadavků pocházející z období reformace v 16. století, těsně navazující na dobu pozdního středověku.

2.1.3 Dobročinnost v novověku

Ve smyslu osvícenských idejí začínáme chápat vládu jako nástroj pro obecné blaho. Stát si potřeboval pod vlivem myšlenek renesance a humanismu upevnit moc nad církví. Podařilo se mu to nakonec tak, že jí začal postupně znemožňovat její aktivitu v rámci sociální péče i vzdělávání. Po těchto centralizačních snahách, ve 2. polovině 18. století, tedy za vlády Josefa II., měl již

¹⁰ Tamtéž (bod č. 7)

sociální péči v rukou stát. Vedle rušení klášterů následně probíhaly rozsáhlé konfiskace církevního majetku, který byl vložen např. do nadací založených pro humanitární účely. Nad nadacemi byl stanoven státní dohled zemské vlády.¹¹

Jako životní postoj klade osvícenství důraz na lidskou svobodu, rozum, rovnost a toleranci. Proto s ním přichází myšlenky o potřebě obecného prospěchu, vzdělání a volném sdružování. V roce 1746 v Olomouci vznikla Společnost neznámých (*Societas incognitorum eruditorum*), neboli Petraschova společnost, podle zakladatele J. Petrasche. Byla to první osvícenská společnost. Na základě požadavků na vzdělávací instituty vznikla Soukromá učená společnost, založená přírodovědcem I. Bornem.

Se zmínkami o těchto osvícenských společnostech jsme u zrodu neziskových organizací poměrně blízko, nicméně hovořit o neziskovém sektoru v pravém slova smyslu lze až od přelomu 50. a 60. let 19. století s transformací společnosti a přijetím nové rozsáhlé legislativy upravující i aktivity občanské společnosti.¹² Následná doba národního obrození znamenala nárůst spolků, nadací a ostatních společností vyzdvihující kulturní dědictví.

Rok 1867 byl významný v tom, že v Předlitavsku byl přijat spolkový zákon, který upravoval podmínky spolčování nejen pro Rakousko-Uhersko, ale i po roce 1918.

2.2 Vývoj neziskového sektoru v Československu

2.2.1 Období 1918 - 1989

I po vzniku samostatné Československé republiky spolkové aktivity pokračovaly, a to na základě národnostního principu (spolky české, německé, židovské...). Mezi těmito spolky panovala spíše rivalita než spolupráce a to hlavně z důvodu menšinového postavení Němců v Čechách, kteří organizovali své vlastní občanské struktury. Celkově však bylo období **první republiky**, z hlediska vývoje neziskového sektoru, velmi přínosné, což dokazuje i fakt, že během jejího

¹¹ *Třetí patro: Historie neziskových aktivit v ČR* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.tretipatro.cz/index.php?cmd=page&id=26>

¹² TŮMA, O., VANĚK, M., DOSTÁL, P. Historie neziskového sektoru v českých zemích. In FRÍČ, P., GOULLI, R. Neziskový sektor v České republice. Výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 39

trvání bylo zaznamenáno kolem padesáti tisíc registrovaných sdružení. Existence spolků byla založena na principu dobrovolnictví. To byl fenomén, který hýbal rozvojem neziskových organizací v pojetí moderní doby.

Za dobu německé **okupace** došlo k utlumení vývoje neziskového sektoru a to poměrně drastickým způsobem. Mnohé neziskové organizace byly v době trvání protektorátu vládním nařízením nuceny ukončit svou činnost, popřípadě byly upravovány jejich stanovy tak, aby ladily s nacistickými myšlenkami. Až po ukončení války byla část neziskových organizací obnovena, nicméně neziskový sektor již nebylo v této době možné dostat do původního, předválečného stavu.

Působení Národní fronty, po **nástupu komunismu** v roce 1948, spočívalo ve sdružování jak politických stran, tak neziskových organizací. Toto poněkud změnilo pojetí dobrovolnosti – režim donucoval občany zapojovat se do činností organizací, které byly stále označovány za dobrovolné, ovšem fungovaly v duchu komunistického přesvědčení, proto je zde obtížné hovořit o svobodném sdružování.

2.2.2 Porevoluční období

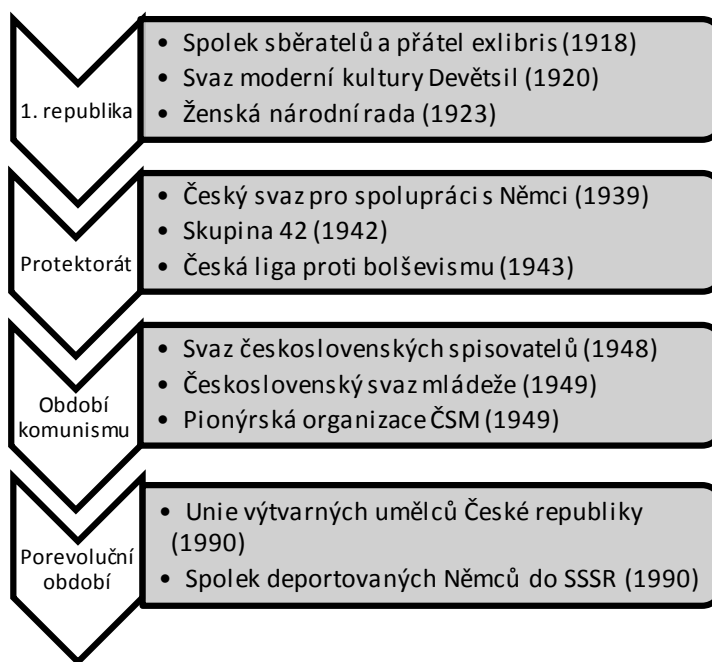
Rok **1989** byl z hlediska vývoje neziskového sektoru v tehdejším Československu rozhodujícím, jelikož **pád komunistického režimu** znovu umožnil občanům se svobodně sdružovat. To bylo za totality nežádoucí, proto bylo spolkové právo omezené. Po listopadu 1989 nedošlo ke vzniku, ale k obnovení neziskového sektoru, neboť se stavělo na bohaté historii v českých zemích a již existujících zárodcích neziskových organizací už z doby národního obrození. Kromě těch existovaly dokonce ilegální, či poloilegální organizace, např. *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných*, nebo *Charta 77*.¹³

Pro zajímavost a představu uvádím níže demonstrativní výčet spolků, významných pro danou etapu budování Československa a domnívám se, že zároveň i obecně známých. Mnohé již zanikly, ale ve své době plnily důležitou úlohu. Za zmínku především stojí *Spolek sběratelů a přátel exlibris*, který je prokazatelně prvním vzniklým spolkem v Československé republice (datum vzniku: 16. listopadu 1918). Zajímavější však je, že tento spolek, sdružující sběratele drobné a příležitostné grafiky, existuje bez přerušení až do dnes. Během

¹³ MÜLLER, Karel B. Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska. Vyd. 2. Praha: Triton, 2003. Filosofická setkávání. ISBN 80-725-4387-3.

protektorátu byly spolky likvidovány ve velkém a až do znovuoobnovení demokracie nebylo možné ihned navrátit zničený neziskový sektor do původního stavu. I přesto bylo na našem území koncem roku 1992 registrováno téměř 20 000 občanských sdružení, což je oproti cca 2 000 sdružení z roku 1989, obrovský nárůst.

Mnoho spolků/svazů/sdružení bylo z hlediska vývojových etap nahrazováno jinými spolky stejného zaměření. Zpravidla se měnil pouze název a ideologické postoje. Tak například v roce 1949 vznikl známý *Československý svaz mládeže*, který byl v roce 1970 nahrazen *Socialistickým svazem mládeže*. Společně se *Sokolem* (vznik 1862) se však tyto spolky dostaly pod silný vliv politických stran.

Pramen: vlastní zpracování

3 LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ NEZISKOVÝ SEKTOR

V této kapitole zhodnotím aktuálně účinnou legislativu vztahující se na nevládní neziskové organizace. V první části se zaměřím na změny, které přinesla nová právní úprava účinná od počátku roku 2014 přijetím nového občanského zákoníku a v dalších částech se zaměřím na další právní předpisy upravující postavení neziskových organizací a související s účetními a daňovými specifiky jejich hospodaření.

3.1 Nová právní úprava z roku 2014

1. 1. 2014 vešel v účinnost *nový občanský zákoník* (dále jen „NOZ“), který nahradil stávající občanský zákoník a několik dalších zákonů jako např. zákon o sdružování občanů, zákon o nadacích a nadačních fondech, zákon o rodině a další. Hlavním důvodem vypracování NOZ byla snaha o sjednocení právní úpravy soukromého práva tak, aby byla obsažena v jednom celistvém právním předpisu a zároveň zde byl požadavek modernizace této právní úpravy na úroveň dynamicky se vyvíjející moderní společnosti.

NÁZEV PRÁVNÍ FORMY NNO	PŮVODNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA	AKTUÁLNĚ ÚČINNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA
Občanské sdružení – nově SPOLEK Organizační jednotka občanského sdružení – nově POBOČNÝ SPOLEK	Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)
Obecně prospěšná společnost	Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů	Zákon byl zrušen bez náhrady
Politické strany a politická hnutí	Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů	Beze změny
Círky a náboženské společnosti (jiné evidované právnické osoby)	Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech	Beze změny

Zájmová sdružení právnických osob	Zákon č. 40/1964, Sb., občanský zákoník	Příslušný paragraf byl zrušen bez náhrady
Nadace, nadační fond + ústav (2014) = FUNDACE	Zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech	NOZ

Pramen: vypracováno podle DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. Nevýdělečné organizace v teorii. 2., aktualizované vydání, s. 27 – 28, upraveno.

Z výše uvedeného vyplývá, že počátkem účinnosti NOZ se mění název právní formy občanských sdružení na spolky. V přechodných ustanoveních NOZ nalezneme úpravu právnických osob obecně (§ 3041 – § 3034) i zaniklých právních forem a postup jejich transformace. § 3045 zmiňuje možnost transformace občanských sdružení buďto na ústav, nebo na sociální družstvo podle zákona o obchodních korporacích. Je zřejmé, že NNO již existující musí být v souladu s ustanoveními NOZ (přesněji řečeno s kogentními ustanoveními), a tedy musí ve lhůtě 3 let dát veškeré dokumenty (společenské smlouvy, stanovy či statuty) do souladu s pravidly obsaženými v NOZ. Upravené aktualizované dokumenty poté zašlou rejstříkovému soudu. S účinností NOZ vstoupil v platnost i zákon č. 304/2013 o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Občanská sdružení byla do té doby registrována pouze u Ministerstva vnitra, ale podle rejstříkového zákona jsou spolky nově zapisovány do veřejného spolkového rejstříku.

Do dvou let od účinnosti NOZ mají také všechny právnické osoby povinnost změnit svůj název tak, aby byl v souladu s pravidly v něm obsažených: § 216 NOZ ukládá tuto povinnost s tím, že název spolku musí obsahovat slova „spolek“ nebo „zapsaný spolek“, ale stačí pouze zkratka „z. s.“.

Nové obecně prospěšné společnosti (dále jen „OPS“) od 1. 1. 2014 nemohou být nadále zakládány. Nicméně již existující OPS se stále řídí dosavadní právní úpravou – jinak neplatným zákonem č. 248/1995. Zákon č. 68/2013 Sb., o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost nabyl účinnosti ještě předtím než NOZ (1. dubna 2013). Již z názvu zákona vyplývá, že občanská sdružení dostala tímto možnost přeměnit se na obecně prospěšnou společnost, a to do 31. prosince 2013, než aby byla nucena se po nabytí účinnosti

NOZ transformovat na spolky. Proč některá občanská sdružení nechtěla změnit svou právní formu na spolek? OPS zkrátka představovaly výhodnější právní formu pro jejich činnost – ta souvisí s poskytováním služeb veřejnosti, s nimiž mají spolky omezené možnosti. Všechny OPS, které vznikly do 31. prosince 2013, mají právo změnit svou právní formu na ústav, nadaci či nadační fond podle NOZ (§ 3050).

Stejně tak jako OPS, od 1. 1. 2014 nemohou být zakládána ani zájmová sdružení právnických osob. Již existující zájmová sdružení se nadále řídí starým občanským zákoníkem a nepovažují se za spolky automaticky, jako tomu bylo u občanských sdružení. Zájmová sdružení mají tedy právo přeměnit se na spolky podle NOZ, ale mohou též existovat nadále se starou právní formou (§ 3051).

Nadace a nadační fondy spadají do kategorie tzv. fundací ještě s vedle nich stojícími ústavy. Základem fundací je majetek určený ke konkrétnímu účelu. Zákon o nadacích a nadačních fondech byl po rekodifikaci nahrazen opět novým občanským zákoníkem v § 303 a násl. § 402 NOZ a násl. stručně upravují nově zřízenou formu se statusem veřejné prospěšnosti – ústav. Stejně jako ostatní právnické osoby musí být i ústav zapsán do veřejného rejstříku a v názvu obsahovat slova „zapsaný ústav“ či zkratku „z. ú.“. § 418 potvrzuje zmínku uvedenou výše – ustanovení o nadaci lze, až na dvě výjimky (ustanovení o nadační jistině a nadačním kapitálu), obdobně užít na právní poměry ústavu.

Rozsáhlá rekodifikační činnost přinesla mnoho změn. Řada zákonů je nahrazena novým občanským zákoníkem, NNO mění právní formu automaticky, nebo se transformovaly na jinou, změnil se ucelený přehled NNO... Právnické osoby i formy, které existovaly již před nabytím účinnosti NOZ, se na novou právní úpravu musely adaptovat – na základě přechodných ustanovení. Není pochyb, že NOZ odstranil řadu problémů, jako například nejasné postavení organizačních jednotek způsobilých jednat svým jménem, nebo neexistenci spolkového rejstříku a tím způsobenou netransparentnost. V této části kapitoly jsem pouze nepatrně nastínila účel zakládání nevýdělečných organizací. Podrobněji se mu budu věnovat v následující kapitole s rozdělením NNO a popisem činností a vnitřních struktur jednotlivých typů organizací, vyskytující se v současnosti.

3.2 Daňové právní předpisy

Podle českých daňových právních předpisů tvoří neziskové organizace oddělenou kategorii daňových subjektů. Jsou stavěny do stejné pozice jako ostatní daňové subjekty. S tím rozdílem, že prokáže-li NNO na základě zákona o daních z příjmů, že má status veřejně prospěšného poplatníka, nevztahují se na ni pravidla zdanění jako pro organizace založené za účelem dosažení zisku. § 17a odst. 1 výslovně říká: „*Veřejně prospěšným poplatníkem je poplatník, který v souladu se svým zakladatelským právním jednáním, statutem, stanovami, zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním.*“¹⁴ Druhý odstavec téhož paragrafu stanoví, které právní formy nejsou veřejně prospěšnými poplatníky – tyto mají povinnost podávat daňové přiznání a posuzovat veškerý jejich majetek z hlediska daňové uznatelnosti podle zákona. Naproti tomu veřejně prospěšní poplatníci tuto povinnost nemají, pokud jejich majetek tvoří příjmy od daně osvobozené, příjmy, které nejsou předmětem daně, nebo příjmy, jež je třeba upravit srážkou podle zvláštní sazby daně stanovené v zákoně. Ve zdaňovacím období mu také nemusí nutně vzniknout daňová povinnost k dani z příjmů právnických osob a zároveň tuto skutečnost nemusí správci daně sdělovat.

Český právní řád nerozlišuje mezi vzájemně a veřejně prospěšnými organizacemi, ačkoliv jsou veřejně prospěšné organizace z hlediska větší míry důležitosti pro společnost značně zvýhodňovány. A to například formou různých druhů daňových úlev. Veřejně prospěšnému poplatníkovi v každém případě náleží právo základ daně „... snížit až o 30 %, maximálně však o 1 000 000 Kč ... V případě, že 30 % snížení činí méně než 300 000 Kč, lze odečíst částku ve výši 300 000 Kč, maximálně však do výše základu daně.“¹⁵ Znamená to jisté riziko, že mnohé neziskové organizace jsou zakládány s vidinou legálních daňových úniků. Takové organizace pozbývají serióznost a navíc hýbou s veřejným míněním o neziskovém sektoru jako takovém. Finanční otázka nevýdělečných organizací v České republice je zvláště z pohledu občanů celkově komplikovaná. Financování se ale detailněji budu věnovat až v páté kapitole.

¹⁴ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů § 17a, odst. 1

¹⁵ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů § 20, odst. 7

Kromě zmíněných zákonů je neziskový sektor upraven ještě následujícími demonstrativně uvedenými zákony:

Právní předpis	Úprava ve vztahu k NNO
<i>Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce</i>	Vztahy zaměstnanců a zaměstnavatelů a jejich povinnosti, vznik, změna a zánik pracovního poměru
<i>Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti</i>	Veřejně prospěšné práce, státní politika zaměstnanosti
<i>Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví</i>	Rozsah vedení účetnictví, účetní závěrka, výroční zpráva a jejich audit
<i>Zákon 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty</i>	Uplatňování daně u zdanitelného plnění v tuzemsku / § 42 – základ a výše daně v případě dárcovských SMS
<i>Zákon 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí</i>	Daň z pozemků a staveb, osvobození pro spolky a obecně prospěšné společnosti
<i>Zákon 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí</i>	Předmět a základ daně, pro neziskové organizace zde nejsou žádná osvobození nebo výhody
<i>Zákon 112/2016 Sb., o evidenci tržeb</i>	Evidování dlouhodobých tržeb; netýká se příspěvkových organizací
<i>Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách</i>	Účel, způsob a povinnosti vyplývající z pořádání sbírky
<i>Zákon 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě</i>	Charakteristika dobrovolnictví, dotace, podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu
<i>Zákon č. 108/2006 o sociálních službách</i>	Podmínky poskytování pomoci fyzickým osobám, předpoklady pro výkon sociálních služeb

Pramen: vlastní zpracování

4 DRUHY NNO V ČR

NNO můžeme členit z hlediska jejich právní formy, podle jejich funkcí, nebo podle předmětu jejich činnosti. V této kapitole především zmíním pět základních forem NNO v ČR, aktualizovaných podle nové právní úpravy z roku 2014. A v druhé části se budu věnovat jejich možnostem, v jakých oblastech mohou tyto neziskové organizace působit.

4.1 Typologie NNO podle právní formy

Podle platné legislativy České republiky lze nevládní neziskové organizace rozdělit do následujících kategorií:

- spolky,
- ústavy,
- obecně prospěšné společnosti,
- nadace a nadační fondy,
- jiné evidované právnické osoby.

4.1.1 Spolky

„Spolek je samosprávným dobrovolným svazkem fyzických a právnických osob založený k naplňování společného zájmu svých členů. Smyslem těchto aktivit je vytváření společenství vykonávajících činnost s úmyslem dosažení stanoveného cíle (záměru).“¹⁶ Předchůdcem spolků byla občanská sdružení, která upravoval zákon o sdružování občanů. Dnes jsou spolky upraveny občanským zákoníkem a věnují se jim konkrétně § 214 – 302.

4.1.1.1 Účel a způsob založení spolků

Proč zakládat spolky? Spolek je právnickou osobou, která slouží ke sdílení určitých zájmů s tím, že děláme něco pro sebe či pro druhé. Zakládáme ho v podstatě za libovolným účelem a věnujeme se libovolným činnostem. Když se totiž řekne spolek, vybaví se nám spolu s ním i flexibilita možností, které právní úprava spolkům dává. Navíc je výhodné se spojit s lidmi se stejnými zájmy, a

¹⁶ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3, s. 110

kteří sledují stejný cíl. Primárně tedy spolek nevzniká za účelem poskytování služeb veřejnosti, ale sdružování lidí, kteří mají společný zájem a sdílí ho mezi sebou.

V čem jsou spolky „lepší“ než občanská sdružení? Resp. proč došlo ke změně názvu právní formy? Odpověď nalezneme zejména v zavádějícím názvu „občanské sdružení“, který byl nevyhovující. Zprvce byl termín „sdružení“ aplikován i na jiné subjekty než ty podléhající zákonu o sdružování občanů. A zadruhé, tyto společnosti mohly zakládat jak fyzické, tak právnické osoby, proto bylo matoucí i označení „občanský“. Za spolky byla občanská sdružení od 1. 1. 2014 považována automaticky, tedy nebyla třeba žádná transformace.

Samotný název spolek není ničím novým – jde o návrat ke starému označení, které bylo československému právu známé do konce roku 1950.¹⁷

Zákon umožňuje dva způsoby, jakými může být spolek založen:

1. zakladatelé se shodnou na obsahu stanov, nebo
2. ustavující schůze tak rozhodne usnesením.

Zakladateli spolku se rozumí alespoň tři osoby, které ve společném zájmu vytváří dobrovolný svazek členů a tento zájem je zároveň účel, za kterým spolek zakládají. Není vyloženě nutné, aby se spolu sešli, ale stačí, když budou ve stanovách uvedené jejich identifikační údaje spolu s podpisy. Stanovy musí obsahovat:¹⁸

- a) **název a sídlo spolku** – obsahem názvu by měl být „spolek“ nebo „zapsaný spolek“; pokud není sídlo v majetku zakladatele, musí s tím majitel nemovitosti vyjádřit souhlas,
- b) **účel spolku** – účelem je onen zmíněný zájem osob, který je vede k vytvoření spolku; musí být dovolený, tzn., že spolek nesmí být zakládán za zakázanými účely, kterými jsou např. podpora násilí, rozněcování nenávisti nebo omezení osobních či politických práv,
- c) **práva a povinnosti členů vůči spolku** – stanoví se, jak se členové budou podílet na chodu spolku, právo na majetkové

¹⁷ Tamtéž (bod č. 16), s. 111

¹⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 218

výhody, povinnosti dodržování stanov, příp. povinnost účastnit se členské schůze, placení členských příspěvků,

- d) **určení statutárního orgánu** – stanovy určí, že statutární orgán je buďto *kolektivní* (výbor), nebo *individuální* (předseda). Statutární orgán je orgánem výkonným, jedná za spolek navenek a může být zároveň i nejvyšším orgánem, pokud tak určí stanovy. Jinak je nejvyšším orgánem členská schůze.

Každou změnu stanov je nutné nechat znovu zapsat do Spolkového rejstříku.

Také pro druhý způsob, tedy založení spolku ustavující schůzí, platí, že k založení spolku jsou potřeba alespoň tři osoby. K založení spolku na ustanovující schůzi se obvykle přistupuje, jestliže se na založení podílí větší počet osob, popř. není předem znám konkrétní počet osob, které budou na založení participovat. V prvním případě založení podávají návrh na zapsání do spolkového rejstříku zakladatelé. V druhém zase osoba určená ustavující schůzí. Návrh se podává na formuláři Ministerstva spravedlnosti buď v listinné, nebo elektronické podobě.¹⁹

4.1.1.2 Činnost a organizační struktura spolků

§ 217 OZ zmiňuje hlavní a vedlejší činnost spolku. Činností hlavní se rozumí uplatňování společného zájmu, pro který byl spolek založen (např. péče o volný čas mládeže, ochrana zájmů části veřejnosti – např. spotřebitelů apod.). Vedlejší hospodářská (doplňková) činnost spolku musí být ve stanovách zřetelně odlišená od činnosti hlavní. Jde o činnosti výdělečné, spolek může tedy na základě stanov a v souladu s nimi vyvíjet i podnikatelskou činnost spočívající např. v živnostenském podnikání, nebo jiné výdělečné činnosti – typicky pronájem nemovitostí.

Určení hlavního zaměření činnosti spolku spadá především do působnosti zákonodárského orgánu spolku: členské schůze – **nejvyššího orgánu** – jehož název je ovšem druhový. Takže spolek ho může pojmenovat podle svého uvážení, např. valná hromada, sjezd, shromáždění členů apod. Organizační struktura spolků je

¹⁹ DĚDEK, Vojtěch. *Jak správně založit spolek* [online]. 2017 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://frankbold.org/poradna/kategorie/obcanska-sdruzeni-zalozeni-fungovani-cinnost/rada/jak-spravne-zalozit-obcanske-sdr>

v občanském zákoníku upravena poměrně podrobně. Podle § 247 občanského zákoníku do působnosti nejvyššího orgánu ještě náleží rozhodování o změně stanov, schvalování výsledku hospodaření spolku, hodnocení činnosti dalších orgánů spolku a ještě rozhodování o zrušení spolku, nebo o jeho přeměně. Statutární orgán svolává členskou schůzi k zasedání, které se koná minimálně jedenkrát ročně.

Mezi soudní orgány patří **kontrolní komise**, která je jedním z fakultativních orgánů spolku, nicméně pokud ji stanoví zřídí, musí mít alespoň tři členy, které volí a odvolává členská schůze. Komise se zřizuje, aby dohlížela, zda spolek vykonává činnost v souladu se stanovami. Jinou fakultativně zřizovanou komisí je **komise rozhodčí**, která musí mít také tři členy volené a odvolávané taktéž členskou schůzí. Do její působnosti patří rozhodování sporů mezi členy a spolkem týkající se placení členských příspěvků, a pokud příslušný orgán rozhodne o vyloučení určitého člena, komise toto rozhodnutí přezkoumává.²⁰

Ze zákona vyplývá, že stanoví mohou určit kromě zmíněných orgánů i jiné, o nichž už zákonná úprava nemluví. Pojmenování těchto orgánů je libovolné, ale i přesto musí spolek brát ohled na možný klamný dojem o jejich povaze, či snadnou záměnu s orgánem jiným. Může jít typicky o výbor, jenž může nést názvy jako výkonný výbor, předsednictvo, grémium apod. V době mezi zasedáním členské schůze je nadán kompetencemi rozhodovat o zásadních záležitostech jako je například přijetí nových členů nebo schvalování rozpočtu.²¹ Celková úprava těchto složek, které jsou ve spolku zřízeny „navíc“, je obsažena ve stanovách, nikoliv v zákoně.

4.1.1.3 Zrušení a zánik spolků

Spolek může být zrušen dobrovolně – dnem přijetí rozhodnutí příslušného orgánu o zrušení, nebo vynuceně – rozhodnutím soudu z důvodů uvedených v § 268, odst. 1, písm. a – d) občanského zákoníku. Ještě před zánikem spolku proběhne likvidace, tedy majetkové vypořádání. Spolek zaniká výmazem ze spolkového rejstříku, který provede rejstříkový soud.

²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 262 - 266

²¹ Tamtéž (bod č. 16), s. 156 - 157

4.1.2 Ústavy

Ústavem se rozumí právnická osoba, o níž zákon stanoví, že jejím účelem je provozování hospodářsky nebo společensky prospěšné činnosti s využitím své osobní a majetkové složky.²² Ačkoliv je ústav novým občanským zákoníkem zaveden jako „nová právní forma“, nejedná se o něco, co by společnost dosud neznala. Poskytování služeb v podobě, ve které ji dnes vykonávají ústavy, bylo kdysi v rukou obecně prospěšných společností, které stále existují, ale nové vznikat nemohou.

4.1.2.1 Účel a způsob založení ústavů

Kdy je výhodné založit ústav třeba na rozdíl od spolku? Zatímco je spolek spojován s velkou rozmanitostí ve smyslu stanovení účelu založení, ústavu stanoví zákon povinnost provozovat činnosti pro společnost užitečné. Jinými slovy je ústav vhodnou formou pro poskytovatele sociálních nebo jiných služeb.²³

Proč jsou ústavy pro společnost důležité? Zákon stanovuje, že „*Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených.*“²⁴

I ústav má stejně jako spolek dva způsoby, jak může být založen:

1. zakládací listinou,
2. pořízením pro případ smrti.

Zakladatelské právní jednání musí obsahovat:²⁵

- a) **sídlo** ústavu a **název**, pro který obdobně jako pro spolek platí, že musí obsahovat spojení „zapsaný ústav“ či jen zkratku „z. ú.“,
- b) **účel** ústavu, popř. i předmět jeho podnikání v rámci vedlejší činnosti,
- c) **výše vkladu** – z ustanovení zákona jasně nevyplývá obligatorní povaha vkladu, neurčuje ani jeho minimální výši, proto by měla být

²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 402

²³ ZAHUMENSKÝ, David. Spolek nebo ústav aneb jak si zvolit vhodnou právní formu pro svou neziskovou organizaci. In: *David Zahumenský, advokátní kancelář* [online]. 2014 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.davidzahumensky.cz/2014/06/19/spolek-nebo-ustav-aneb-jak-si-zvolit-vhodnou-pravni-formu-pro-svou-neziskovou-organizaci/>

²⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 402

²⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 405

v zakladatelské listině uvedena informace o tom, zda bude ústav peněžitý či nepeněžitý vklad sjednávat, obecně však panuje shoda, že vklad by měl činit alespoň 1 Kč,

- d) **počet členů správní rady** – minimální počet členů je 3,
- e) **vnitřní organizaci ústavu** – tuto úpravu si může vyhradit statut ústavu, jehož vydání sice není povinné.

Požizení pro případ smrti je závěť, dědická smlouva nebo dovětek. Založení neznamená automaticky vznik, ústav vzniká zápisem do veřejného rejstříku.

4.1.2.2 Činnost a organizační struktura ústavů

Zatímco obecně prospěšná společnost provádí činnost za veřejně prospěšným účelem, ústav za jakýmkoliv užitečným. Jeho činnost se netýká jen zmíněných sociálních služeb, ale také vzdělávacích, zdravotních, znaleckých, vědeckých apod. Ústav nemůže v rámci své hlavní činnosti podnikat. Může ale v rámci činnosti vedlejší založit např. společnost s ručením omezeným, ovšem nesmí to být na újmu činnosti hlavní. Vznikne-li mu z provozu obchodního závodu zisk, nesmí ho využít na jiné účely než na náklady jeho činnosti, pro kterou byl založen a na vynaložení další.

Základním povinným orgánem každé právnické osoby je její statutární orgán. Statutárním orgánem je **ředitel**, tedy orgán monokratický. Lze ho nazvat i odlišně, nevzbudí-li klamný dojem o jeho povaze. Jednání ředitele jsou jednáním ústavu. Ředitele volí a odvolává správní rada, bez časového omezení. Vztah ředitele a správní rady není v systému nadřízenosti a podřízenosti, ačkoliv ho může odvolat i zcela bez důvodu. Nemůže ho však úkolovat a nařizovat mu, jak by měl ústav řídit. **Správní rada** je nejvyšším orgánem ústavu. Její členy jmenuje a odvolává zakladatel ústavu na tři roky, není-li v zakladatelské listině stanoveno něco jiného. Při právních jednáních projevuje vůli předseda správní rady volený z řad jejích členů. Mezi činnosti správní rady patří schvalování rozpočtu, účetní závěrky a výroční správy ústavu, dohlíží na výkon působnosti ředitele. Může také vydat statut ústavu, který obsahuje úpravu vnitřní organizace ústavu.²⁶

²⁶ VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2015. Manažer. ISBN 978-80-247-5477-2, s. 83

§ 418 OZ odkazuje na další právní úpravu ústavů do ustanovení o nadacích a nadačních fondech, která se zde použijí obdobně. Vracíme se tedy k § 368, který upravuje postavení fakultativně zřizované **dozorčí rady** – tříčlenného kontrolního orgánu, který dohlíží na činnost správní rady a upozorňuje ji na zjištěné nedostatky s návrhy na jejich odstranění, kontroluje, jak je vedeno účetnictví a vyjadřuje se k výroční zprávě. Pakliže se dozorčí rada nezřizuje, funkci kontrolního a revizního orgánu může vykonávat **revizor**, kterého volí správní rada. Ze zákona však nevyplývá obligatorní náhrada dozorčí rady revizorem, jelikož zákon hovoří pouze o „dozorčí radě nebo o jiném orgánu obdobné povahy“. Revizorem může být jak fyzická osoba, tak právnická, za kterou může jednat její zástupce. Stejně jako dozorčí rada kontroluje i revizor plnění podmínek stanovených v zakladatelské listině nebo statutem, byl-li vydán.²⁷

4.1.2.3 Zrušení a přeměna ústavů

Ústav lze zrušit nedobrovolně s likvidací, např., že již dlouhodobě nenaplňuje svůj účel, nebo že vyvíjí nezákonnou činnost, kterou narušuje veřejný pořádek, a rovněž tehdy, pokud už v něm déle jak dva roky nepůsobí usnášeníschopný statutární orgán.²⁸ O zrušení z takových zákonných důvodů rozhoduje soud, který rovněž jmenuje likvidátora. Likvidační zůstatek je poté nabídnut ústavu, který má obdobný účel. Druhým, dobrovolným způsobem, je zrušení z iniciativy zakladatele nebo správní rady s předchozím souhlasem zakladatele. I zde se uplatňuje zákonná úprava nadací. V rámci přeměny lze ústav zrušit bez likvidace. Majetek ústavu tak přejde na nového právního nástupce, k čemuž dojde fúzí (§ 382 a násl. NOZ).

4.1.3 Obecně prospěšné společnosti (OPS)

OPS je právnickou osobou, která „*poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek*“.²⁹ Doslovné označení této právní formy je trochu sporné, protože „společnost“

²⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 368 - 375

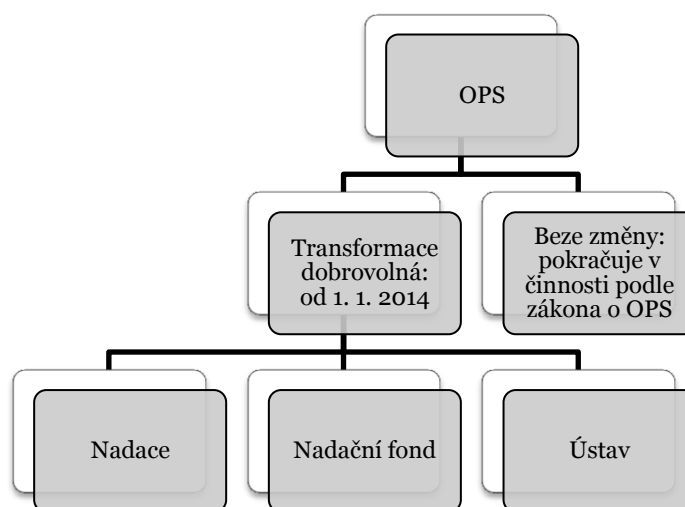
²⁸ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4, s. 93 - 94

²⁹ Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, § 2, odst. 1, písm. b)

v názvu evokuje dojmy, že jde o korporaci či společenství osob, jenže OPS členy ani společníky nemá.

4.1.3.1 Transformace OPS

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, od 1. 1. 2014 nelze zakládat nové OPS, protože NOZ s nimi už nepočítá. Proto se zde nebudu zabývat zakládacím procesem. Dříve založené však stále existují podle staré právní úpravy. S účinností NOZ neprobíhala nucená transformace OPS na jiné právní formy, jako tomu bylo u občanských sdružení.

Pramen: vlastní zpracování

Proč OPS neměly možnost transformovat se také na spolky? Dle mého jsou tyto dvě právní formy příliš odlišné a po OPS je téměř nereálné požadovat tak rozsáhlou úpravu zakládací listiny a dalších dokumentů, poněvadž by tak přišly o svou historii. Smysl zakládání OPS a spolků je odlišný a veřejnost vnímá spolky jako organizace spíše se statusem vzájemné prospěšnosti. Tento názor převládá díky „univerzálnosti“ spolků, která zahrnuje nepřeberné možnosti a důvody, proč spolky zakládat. Dále mohly OPS na základě dobrovolné transformace vzniknout z občanských sdružení, ovšem jen v průběhu roku 2013 na základě zákona.

4.1.3.2 Činnost a organizační struktura OPS

Hlavní činnost OPS lze charakterizovat jako poskytování služeb směřující k rozvoji duchovních a humanitárních hodnot, realizující ochranu lidských práv, přírodního a kulturního dědictví, rozvoji vědy, vzdělání, tělovýchovy a podobných

oblastí ve společnosti, které lze obohatit obecně prospěšnou dobrovolnou činností.³⁰ Vedle činnosti hlavní může OPS vykonávat také činnost vedlejší hospodářskou, může tedy také podnikat. Vznikne-li jí zisk, nesmí být rozdělen mezi členy společnosti. Zisk zde, jako v předchozích případech, slouží k účelu, pro který byla primárně OPS založena.

OPS povinně zřizuje orgán ředitele, správní rady a dozorčí rady. *Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech* určoval statutárním orgánem společnosti správní radu, avšak novela z roku 2010 ji zaměnila na monokratický orgán **ředitele**. Ten jedná jménem společnosti a řídí její činnost. Jmenuje a odvolává ho **správní rada** v rámci své kreační kompetence. Počet členů tohoto vrcholného kolektivního orgánu musí být dělitelný třemi a jsou jmenováni zakladatelem na tři roky. Správní rada dohlíží na výkon působnosti ředitele, schvaluje rozpočet, účetní závěrku a výročí zprávu. Třetím obligatorně zřizovaným orgánem je alespoň tříčlenná **dozorčí rada**, do jejíž působnosti patří volba jejího předsedy z vlastních řad, přezkum účetní závěrky a výroční zprávy, dohled nad činností OPS, zda je v souladu se zákony. Na nezákonné jednání nebo jednání v rozporu se zakládací listinou je povinna upozornit ředitele a správní radu.³¹

4.1.3.3 Zrušení a zánik OPS

Zákon uvádí důvody ke zrušení společnosti: pakliže byla OPS založena na dobu určitou, lze ji zrušit uplynutím sjednané doby, ke zrušení dojde i po dosažení účelu, pro který byla založena, o zrušení může rozhodnout správní rada nebo i soud, shledá-li činnost společnosti v rozporu se zákonem nebo nevykonává-li společnost dlouhodobě některou ze svých zákonných povinností. OPS se ruší i vnitrostátní fúzí, jejím rozdělením nebo prohlášením konkurzu na její majetek. Zaniká výmazem z rejstříku OPS.

4.1.4 Fundace

NOZ rozlišuje dva druhy právnických osob: korporace a fundace. Tzv. fundace jsou právnické osoby, které se na rozdíl od korporací vyznačují majetkovým základem. Právnické osoby fundačního typu v soukromoprávním

³⁰ Tamtéž (bod č. 16), s. 193

³¹ Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, § 9 - 16

pojetí zahrnují nadace, nadační fondy a s určitou rezervou také ústav, který je přiměřeně upraven stejnými paragrafy NOZ jako nadace, a je chápán jako nástupce dosavadních obecně prospěšných společností. Jako subjekty veřejného práva se pak fundace vyskytují v podobě státních fondů (Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond životního prostředí apod.). V následujících řádcích zhodnotím fundace soukromoprávního charakteru, jejich současné postavení z hlediska změn právní úpravy a vnitřní vztahy.

4.1.4.1 Nadace

§ 306 odst. 1 NOZ říká, že nadaci lze založit za účelem podpory obecného blaha (veřejně prospěšný) nebo určitého okruhu osob (dobročinný). Svými výnosy musí nadace sloužit určitému cíli, především finanční podporou projektů nevládních neziskových organizací odpovídajících jejich poslání.³² Jejich cílové oblasti se zpravidla neliší od oblastí výše jmenovaných NNO – jde tedy o rozvoj duchovních hodnot, kulturního dědictví a památek, vědy, vzdělání a sportu. Přijetím NOZ došlo k liberalizaci nadačního práva z hlediska možností podnikání, které předchozí právní úprava v podstatě vylučovala. Stále ovšem nesmí být součástí hlavní činnosti nadací a zakladatel má také možnost podnikání v zakladatelské listině omezit nebo úplně vyloučit. Původní zákon také například neupravoval založení nadace k dobročinným účelům. Díky této změně lze zakládat i tzv. rodinné nadace k podpoře samotného zakladatele nebo jeho příbuzných.

Nadaci lze založit zakládací listinou nebo statutem. Nadační fond se zakládá shodně jako nadace. Kromě obecně zakázaných účelů zakládání právnických osob vymezených v § 145 NOZ uvádí zákon další účely, pro které nemohou být nadace zakládány. Je zakázáno založit nadaci k podpoře politických stran a hnutí a k výlučně výdělečným cílům. Při porušení takových podmínek soud nadaci bez návrhu zruší.³³ Vedle obvyklých náležitostí zakladatelské listiny jako je název, sídlo atd., musí podle § 310 obsahovat:

- a) **údaj o výši vkladu každého zakladatele** – svými vklady vytváří zakladatel nebo více zakladatelů nadační jmění,

³² BOUKAL, Petr. *Fundraising pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4487-2, s. 129

³³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 306, odst. 2

- b) **údaj o výši nadačního kapitálu** – nadační kapitál je nadační jistina v peněžním vyjádření, která se zapisuje do veřejného rejstříku a musí dohromady činit alespoň 500 000 Kč, jde tedy o souhrnnou výši vkladů a popřípadě i darů,
- c) **určení správce vkladů** – nadační listina určí správce, který přijímá vklady do nadace,
- d) **podmínky pro poskytování nadačních příspěvků** – zákon stanoví, k jakému účelu a komu nadace může nebo nemůže poskytnout příspěvek.

Správní rada je statutárním orgánem nadace, má alespoň tři členy volené i odvolávané zpravidla samotnou správní radou na pět let z kandidátů jí navržených. Ze zákona se též zřizuje **kontrolní orgán**, tedy dozorčí rada, a pakliže není zřízena, nahrazuje ji revizor. Působnost kontrolního orgánu je v podstatě shodná s činností dozorčích rad již zmíněných právních forem neziskových organizací. Výjimku tvoří obligatorní zřízení dozorčí rady namísto revizora v případě, kdy nadační kapitál převyšuje částku 5 000 000 Kč.

Dosáhne-li nadace splnění účelu, pro který byla založena, nadace se ruší a správní rada volí likvidátora. Ke zrušení bez likvidace dojde sloučením nebo změnou právní formy. Při změně právní formy na nadační fond nadace nezaniká, pouze se mění její právní poměry.

4.1.4.2 Nadační fondy

Občanský zákoník upravuje nadační fondy v poměrně stručném rozsahu. K tomuto ale podpůrně přispívá obecná úprava fundací a právnických osob. Mezi často diskutované otázky patří, zda jsou z pohledu občanského zákoníku nadační fondy deriváty nadací, nebo jsou oba typy rovnocenné právní formy fundačního práva. V prvním případě se nabízí možnost přiměřeného uplatnění právní úpravy nadací na nadační fondy, které jsou upraveny v pouhých osmi paragrafech. Vystává zde aplikace pravidla subsidiarity, kterou vyvrací druhý názor – o individuální úpravě a postavení obou právních forem. Cílem zákonodárce mělo být v rámci této možnosti zjednodušení právní úpravy s důrazem na vůli zakladatele nadačního fondu.

Podpůrné použití ustanovení nadací pro nadační fondy nelze s jistotou dovodit, protože tak není výslovně stanoveno jako například u ústavů v § 418. Zůstává to tak věcí názoru, dokud se s otázkou nevypořádá soudní praxe.³⁴

Jaký je tedy rozdíl mezi nadací a nadačním fondem? Nadace jsou zakládány s vidinou jejich dlouhodobého trvání a výnosy z jejich jmění lze rozdělovat, kdežto nadační fond se takto nerozděluje. Nadační fond zaprvé nemá pevně stanovenou minimální hodnotu vkladu. Nemá ani nadační jistinu a kapitál. A zadruhé může na rozdíl od nadací využívat všechn svůj majetek k účelu, pro který byl založen. Spíš se počítá s tím, že se jeho finanční prostředky časem spotřebují a fond následně zanikne.

Založit nadační fond může jakákoli fyzická či právnická osoba. V případě, že je zřizovatel pouze jeden, sepisuje se zakládací listina v podobě notářského zápisu. V případě několika zřizovatelů se uzavírá zakládací smlouva s jejich ověřenými podpisy. Nadační fond lze zrušit rozhodnutím správní rady, uplynutím doby nebo dosažením jeho účelu, o zrušení může rozhodnout i soud. V případě, že to připouští zakladatelská listina, může se nadační fond transformovat na nadaci, čímž ale nezaniká, opět se pouze mění právní poměry.

4.1.5 Ostatní druhy NNO

V poslední podkapitole kategorizace NNO uvedu pouze výčet specifických druhů organizací. Na poli neziskového sektoru totiž vyvíjejí činnost i další druhy ne tak početných dobrovolných společenství osob, které řadíme mezi „ostatní NNO“. V tabulce uvádím společenství, která v současné době na území ČR vyvíjejí činnost. Jediná z uvedených – zájmová sdružení právnických osob – již nemohou nově vznikat, ale podobně jako OPS stále existují.

Název společenství	Právní úprava
Církev, náboženské společnosti a církevní právnické osoby	Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech
Politické strany a hnutí	Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

³⁴ Tamtéž (bod č. 16), s. 206

Vysoké školy (veřejné)	Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
Profesní komory	Např. zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, 93/2009 Sb., o auditorech atd.
Zájmová sdružení PO	ZS vzniklá do 31. 12. 2013 se řídí zrušeným zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Společenství vlastníků jednotek	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 1194 a násl.)
Honební společenstva	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
Obchodní korporace	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Pramen: vlastní zpracování

4.2 Typologie NNO podle funkcí

Zmíněné útvary vyvíjejí činnost v rámci některé z následujících funkcí:³⁵

Servisní – tato funkce spočívá v přímém poskytování služeb ve sférách, kde se stát nestačí nebo nechce v takové míře angažovat. Poskytují služby hmotné – jídlo, oblečení, nebo nehmotné – poradenství, sociální začleňování atd.

Advokační – jde o veškeré aktivity prosazující změny podmínek ve společnosti. Jejich činnost spočívá v prosazování rovnoprávnosti, práv menšin a dalších politických a veřejných zájmů.

Expresivní – na první pohled se možná podobá funkci advokační, jelikož svou činností ovlivňují veřejnou politiku, ale hlavně fungují v rámci vyjádření určité skupinové identity – ztvárněním určitých postojů, kultur a subkultur.

Zájmové – jedná se o nejpočetnější kategorii NNO, které se mohou orientovat na své členy, ale také mohou poskytovat služby veřejnosti. Okruh působení je velmi široký – může se jednat o kulturní nebo jiné volnočasové aktivity jako sport, komunitní spolky atd.

³⁵ Sekretariát RVNNO na základně usnesení vlády ČR č.608/2015. *Typologie NNO v ČR podle Státní politiky vůči NNO v letech 2015 - 2020. Neziskovky.cz* [online], 2015 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: https://www.neziskovky.cz/clanky/511_692/fakta_typy-neziskovych-organizaci/

Filantropické – filantropické aktivity jsou uskutečňovány především nadacemi prostřednictvím financování veřejně prospěšných činností. Dá se ale říci, že všechny neziskové organizace vznikají primárně s filantropickým účelem.

4.3 Vývoj počtu NNO v ČR

V následující tabulce vidíme, jak se od počátku roku 2010 do konce roku 2016 vyvíjel počet neziskových organizací. Až na údaje roku 2016 jsou všechny ostatní zjištěny vždy k 1. lednu daného roku. Vidíme, že počet jednotlivých právních forem NNO v podstatě konstantně stoupá. Když v roce 2000 vstoupil v platnost zákon o nadacích a nadačních fondech, který zpřísnil podmínky pro existenci nadací, došlo k prudkému poklesu počtu nadací téměř o polovinu. Od té doby, s pár kolísavými výjimkami, opět stoupá. Zapsané ústavy se od roku 2015 celkem výrazně rozrostly. Nejvýraznějšího každoročního početního nárůstu dosahují spolky, kterých je podle posledního aktuálního údaje téměř 120 tisíc a tvoří tak 92 % uvedených neziskových organizací v ČR.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016***
OS/Spolky*	91 339	96 136	100 728	104 437	120 293	107 336	119 248
OPS	1 613	1 785	1 969	2 152	2 777	2 710	2 792
Nadace	464	434	435	444	517	490	516
Nadační fondy	1 061	1 129	1 195	1 245	1 438	1 331	1 635
Církevní organizace	4 216	4 251	4 277	4 286	4 161	4 158	4 177
Ústavy	X	X	X	X	127**	142	686

Pramen: vlastní zpracování podle údajů usnesení vlády Rozborů financování NNO z let 2010 – 2014.³⁶

** Součet občanských sdružení a jejich organizačních jednotek do konce roku 2013, od roku 2014 součet spolků a pobočných spolků*

*** údaj z prosince 2014*

**** údaje jsou z prosince 2016*

³⁶ Dostupné z:

<https://www.vlada.cz/scripts/modules/fg/fulltxt.php?langid=1&locale=CZ&sort=rank&searchtext=Rozbor+financov%C3%A1n%C3%AD+nest%C3%A1tn%C3%ADch+neziskov%C3%BDch+organizac%C3%AD>

5 FINANCOVÁNÍ NNO, ŘÍZENÍ A VNITŘNÍ VZTAHY

Bez ohledu na to, zda se jedná o subjekt vyvíjející činnost v soukromém nebo veřejném sektoru, každý musí nějakým způsobem získávat zdroje na krytí nákladů. Financování NNO má vícezdrojový charakter. Znamená to, že nespolehá na jediný zdroj, ale využívá prostředků poskytnutých v podobě financí, ale i jiných specifických zdrojů jako např. věcných darů, informací, času, daňových úlev nebo dobrovolnictví. Jinými slovy čím více zdrojů, tím lepší je stabilita organizace.

5.1 Financování NNO

Zdroje financování NNO můžeme primárně rozdělit na vlastní a cizí:

Pramen: vlastní zpracování

Příjmy z výkonu hlavní činnosti rozumíme tržby z realizovaných projektů daných NNO. Vlastními zdroji jsou i příjmy z podnikání, které ale hlavní činností být nemůže a jedná se především o příjmy z pronájmů různých prostor. Přijaté členské příspěvky organizace přijímá od svých členů na základě zakladatelské listiny – stanov, statutu apod. Jiné, neboli doplňkové činnosti mohou NNO provozovat za předpokladu, že těmito dosáhne účinnějšího využití jejich prostředků. Mezi tyto doplňkové činnosti typicky řadíme pronájem budov či speciálního vybavení, pořádání různých společenských akcí – výstav, koncertů,

odborných seminářů.³⁷ Tohoto lze docílit i s využitím vlastního majetku. Pokud má tedy organizace ve vlastnictví nějakou nemovitost či jakýkoli prostor, který nemusí určitou dobu v roce využívat, může je pronajímat komerčním společností.

5.1.1 Rozpočtové zdroje

Poskytování dotací ze stran rozpočtů je velmi rozšířeným druhem financování. Celkově jsou „cizí zdroje“ neziskovým organizacím poskytovány na základě žádostí nebo projektů od veřejných institucí. Zároveň musí být tyto prostředky použity většinou na předem schválený účel a na pokrytí vybraných druhů nákladů.³⁸ Vláda každý rok vydává svým usnesením *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů*, kterým sleduje objem poskytnutých dotací na činnost NNO. Informace získává z databáze vedené jednotlivými kapitolami státního rozpočtu, z databází vedených kraji a obcemi. Na základě studie Rozborů z let 2010 až 2015 vyvozují pro obecnou představu následující závěry, které se dají považovat za aktuální, neboť odpovídají dlouhodobým výsledkům:

- z řad rozpočtů je dominantním poskytovatelem dotací rozpočet státní (poskytuje průměrně 55 % ze všech rozpočtů), další, sestupně uvedené, jsou rozpočty krajů, rozpočty obcí a státní fondy,
- v roce 2010 činil objem poskytnutých dotací z veřejných rozpočtů 10 337,8 mil. Kč, v roce 2015 vzrostl na 16 480,4 mil. Kč,
- největší objem dotací NNO je poskytováno v oblasti tělovýchovy (asi 35 %), dalšími nejvíce dotovanými oblastmi jsou sociální věci a politika zaměstnanosti, kultura a ochrana památek, zájmová činnost a rekreace a v oblasti bydlení, komunálním rozvoji a územním rozvoji dochází k dlouhodobému růstu podpory,
- naopak k dlouhodobému poklesu podpory dochází od roku 2009 v oblastech zdravotnictví, výzkumu a vývoje a ochrany životního prostředí,

³⁷ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. Praha: Grada Publishing, 2016. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-5699-8, s. 43 - 45

³⁸ Tamtéž (bod č. 36), s. 45

- mladší NNO dosahují na řádově nižší dotace, větší obnos dostávají NNO starší alespoň 10 let.

Žadatelé o státní dotaci mohou být spolky, obecně prospěšné společnosti, zájmová sdružení právnických osob, nadace a nadační fondy.

Také individuální fyzické i právnické osoby mohou poskytovat neziskovým organizacím peněžní příspěvky na jejich provozní činnost, příležitostně se zapojuje i Nadační investiční fond s příspěvky do nadačního jmění, ale získávat finanční prostředky mohou NNO i z pořádání veřejných sbírek podle zákona o veřejných sbírkách.

5.1.2 Fondy Evropské unie

Neziskové organizace jsou odkázány také na účelové zdroje poskytované ze stran fondů Evropské unie. Hlavním nástrojem jsou zde strukturální fondy EU, které též poskytují dotace. Ještě před vstupem ČR do EU existovaly programy *PHARE*, *ISPA* nebo *SAPARD*, jejichž podpory využilo mnoho neziskových organizací, které mohly žádat o prostředky k rozvoji své vlastní činnosti. Po vstupu ČR do EU nastala změna v tom, že NNO již nemohly žádat o dotace na budování vlastních kapacit, nýbrž na specifické cíle v rovině společně sdílených hodnot v rámci politik EU. K těmto strukturálním fondům patří:

- **Evropský fond pro regionální rozvoj** – financuje projekty zlepšující infrastrukturu, vytváření nových pracovních míst, rozvoj výzkumu atp.,
- **Evropský sociální fond** – řeší nezaměstnanost a zapojení znevýhodněných osob do pracovního procesu a jejich další začleňování do různých oblastí společnosti.³⁹

Protože jsou finanční prostředky ze strukturálních fondů poskytovány na předem daný účel, je průběh jejich využívání monitorován prostřednictvím průběžných zpráv o využívání prostředků a dalších kontrol.

Další fondy zapojující se do financování velkých projektů jsou ještě například Kohezní fond známý hlavně pro jeho podporování projektů v oblasti životního prostředí a dále existují Komunitární programy financované přímo

³⁹ Tamtéž (bod č. 33), s. 179

z rozpočtu EU a patří mezi ně třeba známý program Erasmus nebo Galileo. Nutno zmínit programový princip, kterým se fondy Evropské unie řídí. Jde o víceleté plány rozčlenění finančních prostředků do určitých oblastí. V aktuálním programovém období 2014-2020 bylo pro Českou republiku celkem vyčleněno téměř 24 miliard eur.⁴⁰

Kapitolu financování uzavřu tak, že v poslání neziskových organizací se o penězích nehovoří. Nicméně i tyto existují v prostředí tržní ekonomiky a nemohly by vykonávat svou činnost bez finanční podpory. Ačkoliv se dotování NNO ani v odborné literatuře neoznačuje za způsob investování, podle mého za vstup zdrojů, které do všech NNO plynou, je následně očekáván určitý výstup – jde v podstatě o směnu. Dárci tedy investují do činnosti NNO, které následně plní společensky prospěšné cíle. Pakliže organizace prokáže, že byly finanční prostředky využity účelně, získá si tím důvěru veřejnosti, což je rozhodující předpoklad k zajištění její další existence.

5.2 Řízení NNO

Pro správný běh neziskové organizace je důležité, aby pracovní skupina fungovala jako tým. Existuje několik charakteristických řídicích stylů. Jejich klasifikace není striktně taková, jakou zde uvádím, existují různé verze typologií. Zde vycházím z manažerské mřížky vycházející z teorie Blaka a Moutona z 80. let, z které vyplývají následující styly řízení:⁴¹

1. **Autoritativní styl** (diktátorský) je založen na příkazech a jejich bezpodmínečném plnění prostřednictvím direktiv a to celé doprovází přísná kontrola. Nicméně i výkonní pracovníci mohou zpochybnit rozhodnutí řídicího orgánu, mají-li k tomu dostatečné podklady. Jejich zapojování do demokratického rozhodovacího procesu je však nežádoucí.
2. **„Vedení zájmového klubu“**, nebo tzv. venkovský klub je druh řízení, jehož cílem je vytváření příjemného „rodinného“ prostředí, ale bohužel, často na úkor pracovních výsledků. Budování mezilidských vztahů je tedy hlavní prioritou, ale často vede

⁴⁰ Dostupné z: <https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020>

⁴¹ PLAMÍNEK, Jiří. *Řízení neziskových organizací: první český rádce pro pracovníky v občanských sdruženích, nadacích, obecně prospěšných společnostech, školách, církvích a zdravotnických zařízeních*. Praha: Nadace Lotos, 1996. ISBN 80-238-0442-1, s. 42 - 43

k volnějším pracovnímu tempu, které má za následek celkovou neefektivnost dosahování cílů. Míra liberalizace je zde možná až příliš vysoká, ale nepochybně existují specifické typy NNO, pro jejichž osobitý význam a činnost je tento typ vedení dokonce žádoucí.

3. **Rutinní vedení** spočívá ve snaze dostávat se co nejméně do konfrontace. Zároveň je třeba udržet určitou míru pracovní morálky. Vyžaduje týmovou spolupráci a dodržování vyhlášek a norem.
4. **Paternalistický přístup** neboli metoda cukru a biče, se zakládá na hluboké propasti mezi manažery a podřízenými. Je spojen spíše s negativní motivací pracovníků.
5. **Týmový přístup** je takovým ideálem demokratického vedení lidí. Základem jsou dobré vztahy na pracovišti. Nejdůležitějším faktorem řízení lidských zdrojů je nepochybně pozitivní motivace. Ta zajišťuje skvělé výsledky zaměstnanců vůči organizaci a jednodušší dosahování cílů. Motivace spočívá v pocitu jednotlivce, že má společnosti čím přispět. Stojí na ní i důvod existence NNO.

Zřejmě ne všechny styly se dají reálně aplikovat na neziskové organizace, jelikož v nich fungují velmi specifické druhy řízení zaměřené především na lidské zdroje tvořené zaměstnanci a dobrovolníky. Neefektivní řízení organizace může mít za následek zmatečnost vztahů nadřízených a podřízených, nadměrná angažovanost zaměstnavatelů nebo naopak přílišná liberalizace v řízení, jejímž důsledkem může být nejasné, nejisté rozhodování.

V dílčím závěru si dovoluji shrnout náležitosti, na kterých stojí úspěšná nezisková organizace. Základem je samotné poslání. Žádná organizace nesmí zapomenout na smysl její existence. Při strategickém či krizovém rozhodování je poslání cenným vodítkem. Je dynamické, vyvíjí se stejně jako společnost a také ho lze dotvářet, říká nám, čeho chce organizace dosáhnout, vytváří její podstatu a navíc funguje jako přirozený tmel pracovní skupiny.

Druhou nezbytností, která spolu s posláním vytváří neziskové organizaci pevnou půdu pod nohama, je legislativa. Určuje meze, ve kterých mohou NNO existovat. NNO nepůsobí na úrovni státu, to však neznamená, že by si mohly

vytvářet vlastní pravidla, kterými by upravovaly právní rámec. U pracovníků v neziskové sféře se předpokládá znalost právních norem upravující činnost dílčích typů NNO.

Lidé jsou spolu s prostředky „nosnými pilíři“ NNO. Jak již bylo řečeno, lidé potřebují být motivováni. Člověk se může rozhodnout pracovat v neziskové organizaci z mnoha důvodů – osobní naplnění, smysluplně využívaný volný čas, poznávání lidí se stejnými zájmy... K tomu, aby zůstali motivováni, nestačí jen dobré řídicí schopnosti nadřízených, ale samozřejmě i určité osobní kvality – nadšení, odhodlání, vytrvalost atd. Společný cíl, pakliže je reálný a smysluplný, je předpokladem vzniku přátelské a výkonné týmové skupiny a komunikace na úrovni. Finanční prostředky, které NNO získávají, můžeme chápat jako investici, jsou-li využity účelně. Svou činnost by bez peněžního základu nemohly vůbec vykonávat.

K tomu, aby mohla NNO reálně vyvíjet činnost, využívá různých nástrojů. Především význam strategického plánování a hodnocení je z hlediska nástrojů nepostradatelný. Jde o soustavu dlouhodobých záměrů, plánování situací, kterými organizace bude muset projít, aby došla k cíli. Zde spatřujeme důležitost poslání v praxi. Pomáhá nám odhalit možnosti a hrozby, které před organizací stojí. Výstupem je strategický plán, který definuje jednotlivá plánovaná období s konkrétními údaji.⁴²

⁴² Tamtéž (bod č. 42), s. 9

6 POSLÁNÍ NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

U některých bohatých i chudých národů se setkáváme s rostoucím odporem proti ekonomice, protože z ekonomického růstu nečerpají všichni. V posledním desetiletí většina ekonomických zisků připadá desetiprocentní skupině lidí s nejvyššími příjmy. A uprostřed všeho našeho bohatství žijí lidé, kteří hladoví, nemají střechu nad hlavou, jsou bez práce, nemocní, invalidní, zoufalí, izolovaní a přehlíženi.

Efektivní vláda = lepší životní podmínky. Ale nehledě na kvalitu vlády se v mnoha oblastech může udělat mnoho dobrého. Buď činností občanů jako jednotlivců, při podnikání, nebo prostřednictvím nevládních neziskových organizací – jakákoli skupina občanů, kteří se spojí s cílem pracovat pro dobro veřejnosti.⁴³

6.1 Současná úskalí vývoje neziskového sektoru

Poslední dobou vzbuzují nedůvěru neziskové organizace vznikající v duchu boje za rovnoprávnost, nediskriminace v rámci výše zmíněné advokační funkce. Zakládání NNO tohoto rázu se stává trendem soudobé společnosti. Současný stav a nálada ve společnosti spojená s názory na poslání neziskového sektoru mě přivádí k otázce, zda se změnil smysl zakládání NNO a zda se vůbec vyvíjí správným směrem. NNO mohou vznikat z iniciativy lidí, které spojuje určitý zájem a chtějí ho spolu sdílet, anebo vznikají jako reakce na něco. Globální dění dává vzniku extremisticky naladěným organizacím spoustu příležitostí. Otázka stále zní, kam to všechno povede.

V současné době nejvíce ovlivňují smýšlení lidí důsledky globálních jevů, ať už politických, hospodářských nebo ekologických. A proto se trendem současného vývoje bohužel stávají uskupení a organizace, které populisticky reagují na negativní jevy současného společenského vývoje, které jsou způsobené těmito hospodářskými výkyvy a válkami. Tyto jevy v konečném důsledku přinášejí neočekávané a neřešitelné situace, se kterými se společnost v posledních 70 letech neselektovala.

⁴³ CLINTON, Bill. *Dárcovství: jak každý z nás může změnit svět*. Praha: Volvox Globator, 2008. ISBN 978-80-7207-674-1, s. 7

V neziskové sféře začínají parazitovat organizace, které využívají lidí s tendencí k násilným a přímočarým formám východisek. To přináší překotná řešení přes politickou korektnost až k zakládání fašizujících uskupení s xenofobním obsahem. A zde vidím příležitost pro aktivizaci lidí, kteří se dokáží postavit těmto silám, které ve svém obsahu činnosti budou šířit chápání odlišností, od prevence až po výchovu k snášenlivosti.

Globalizace, o které hovořím, vytváří chaos v oblasti vzniku extremistických levicových organizací, které mají za cíl konat dobro a z nepochopení nebo špatného vyhodnocení situace a potřeb vznikají konfliktní situace. V současných překotných politických událostech a společenského chaosu, které způsobují, přirozeně vyvolávají reakci a snahu o řešení. Vznikají tak nové organizace a nové trendy v sociálních a humanitárních oblastech se snahou nacházet uplatnění těchto řešení v praxi.

Příklad z praxe: když už nastala situace nekontrolovatelného přílivu imigrantů, stojí před společností řešení této situace. To probíhá dvěma způsoby:

- shora dolů – vládní řešení, vláda se angažuje svými represivními a výkonnými složkami a
- zdola nahoru – nestátní neziskové organizace a skupiny, které na tom projevuují zájem.

Někde v pomyslné polovině se tyto dva způsoby střetávají. NNO po vládě chtějí, aby distribuovala statky potřebným (např. placení tlumočnicků, zajištění střechy nad hlavou).

Záleží na organizačních silách, které tyto silné dva proudy sjednotí. Je to dynamický proces, který přináší současná doba, tedy hlavně globalizace.

Ať už jsou v dnešní společnosti hodnoty nastaveny jakkoli, můžeme vypožorovat, že ochota nezištně pomáhat druhým už v lidském životě zřejmě nehraje tak důležitou roli. Služba občanské společnosti má na jednu stranu pozitivní dopad na svědomí člověka, ale na stranu druhou je čím dál běžnější očekávat za takovýto čin nějakou odměnu. Člověk pracující v neziskové organizaci dobře ví, že svůj volný čas věnuje smysluplným záležitostem a na jeho

odhodlání k dobročinnosti je společností pohlíženo převážně s respektem. Převážně snad jen proto, že ne každý je ochoten přijmout fakt, že práce, za kterou zaměstnanec neziskové organizace nedostane víc než duševní uspokojení, není jen plýtváním času. Právě ta část obyvatelstva, která nedoceňuje účast spoluobčanů na pomoci druhým, musí mít k takovému smýšlení i důvod. Jedním může být názor, že neziskové organizace parazitují na společnosti tím, že s jejich prostředky nehospodaří podle očekávání, nebo se přiživují na dobrých skutcích ostatních. Jiným důvodem je například pocit, či obvinění zaměstnanců neziskových organizací, že jednají nečestně a prospěchářsky.

Netvrdím, že nic z toho nemůže být pravda, a že některé z takových postojů jsou neoprávněné. To proto, že jsou známy případy, kdy byly hojné počty lidí oklamány a jimi věnované peníze nebyly užity k účelu, pro který byly určeny. A v neposlední řadě způsob, jak veřejnost nahlíží na činnost nevládních neziskových organizací, ovlivňuje jejich budoucí vývoj, se kterým pak souvisí i aktivní a pasivní účast lidí na těchto dobrovolnických aktivitách.

Nicméně to stále nijak nehýbe s faktem, že neziskový sektor je v dnešní době nepostradatelnou a důležitou součástí demokratické společnosti a v jejím rámci i ukazatelem úrovně celospolečenského sociálního citění a její celkové vyspělosti.

7 ZÁVĚR

Stát není schopný reagovat na všechny společenské požadavky, anebo alespoň ne včas a v dostatečné míře. Proto se v některých případech ujímají roli nestátní neziskové organizace. Ty vznikají jako pohotová reakce na různé jevy ve společnosti, protože jsou ve spojení s aktuálními potřebami občanů. Z poslední kapitoly vyplývá, že v současnosti jsou podněty k vzniku NNO spíš negativní. Vychází z potřeby něco nebo někoho bránit, brzdit či nekompromisně vyjednávat. Zakladatelé s nějakým extremistickým názorem jako by chtěli bojovat za nový svět. Můžeme sem zařadit některé multikulturní, genderové nebo radikální ekologické organizace razantně vystupující proti majoritě. Vzhledem k tomu, že otázka multikulturalismu je stále denně vídána, dovolím si zde krátce rozvést myšlenku o organizacích, které vznikají na pomoc imigrantům na našem území. Právě tyto vzbuzují ve společnosti obavy, pochyby, možná i pocity ukřivdění. Nabízí se mi dvě možnosti, proč tomu tak je.

Zaprvé to může být pro agresivní přístup těchto organizací vůči vládě. Aktivisté mají zájem imigrantům poskytovat veškerý komfort a tlačí na stát, aby dělal víc pro to, aby pomohl, popřípadě jejich činnost finančně podpořil.

Zadruhé ze strachu. Strach vyplývá ze situace, se kterou se česká společnost doposud nesetkala. Jsou to obavy oprávněné, dokud nezacházejí do extrémů, jako je zakládání protiimigračních uskupení a potřeba vyjadřovat se útočným chováním. Češi mají navíc pocit, že vše, co jde na pomoc imigrantům, jde na úkor řádných českých občanů.

V konečném důsledku tyto nově vznikající organizace pro své kontroverzní chování vzbuzují u veřejnosti nedůvěru. A s tou už se pak potýkají i jiné organizace, protože dostávají od veřejnosti nálepku „těch neziskovek“, která je záměrně koncipována takřka hanlivě.

Nezapomínejme však na pozitiva. Ta stále existují, přesto, že jsou upozaděna negativními proudy globálních problémů. V České republice stále přetrvává nezlomná důvěra v neziskové organizace. Nejen v ty, které mají dobré jméno již dlouhá léta. Lidé stále věří v ušlechtilé poslání neziskového sektoru. Koneckonců to stále dokazují hojným zapojováním se: dobrovolnickou prací,

peněžními nebo jinými dary, vyplňováním bílých míst v poskytovaných službách... Pomáhají tak kultivovat lidský potenciál a učí se občanské uvědomělosti. Neziskové organizace mají spoustu silných stránek, které přetrvávají i v dnešní nepříznivé a trochu nepřejícné době.

Záměrem této bakalářské práce bylo shrnout teoretické poznatky tak, aby poskytly základní informační přehled aktuálního stavu neziskového sektoru. Historický nástin a objasnění základních souvisejících termínů dotváří komplexní rámec tohoto teoretického přehledu. Stěžejní část práce tvoří pojednání o důsledcích nedávné rozsáhlé rekonstrukce, která pozměnila systém právních forem a přinesla mnoho dalších změn. Dále jsem zhodnotila současné vývojové trendy a veřejné mínění. Závěrem nutno říct, že neziskový sektor si ve společnosti stále udržuje svou důležitost a nezastupitelnost. Stát se totiž nemůže starat o všechny sféry společenských aktivit stejně dobře. Proto je zde soukromý neziskový sektor – aby účinně spravoval ty věci, pro které je důležitější samotné vnitřní naplnění a lidskost, než materiální statek.

8 RESUMÉ

The aim of this study was to discuss the importance of the non-profit sector in Czech society. The role of the so-called third sector today is significant for its activities, which the state does not. It should be pointed out that NGOs have a much wider scope than just charity. Their work covers a wide range of areas - the fight against corruption, the promotion of transparent policy, environmental protection, integration of immigrants, education, sport, community development and much more. In a separate chapter of this work I introduced various kinds of legal forms of non-profit organizations in the Czech Republic and their main purpose of the foundation and their goals to help society. I have discussed about the very meaning of today's NGOs in terms of population in the last chapter, where I reached a partial conclusion that the current media image of NGOs is not ideal. De facto the meaning is one of the victims of a migration crisis, when the negative mood of the public defined to some of them. Moreover, according to people, it seems that in our country has created a new kind of 'business', which absorbs considerable manpower, which itself determines working conditions, job content, working time, and though unelected, has a significant influence on the running of the state. Personally, I consider this one of the unfortunate myths in terms of societal views on the non-profit sector. In fact, the non-profit sector is a broad set of organizations that are involved in all areas of human activity; their role is useful and often irreplaceable.

As a conclusion to the mission of the non-profit sector I mention that working for NGOs are not so different from working in other types of organizations. Who wants to be successful, must be equally capable and equally ambitious as the one who wants to be successful in the commercial sector. The non-profit sector is today an indispensable part of a democratic society and also an indicator of the level of mass social empathy and its overall maturity. So still maintains its importance. State cannot take care of all spheres of social institutions as well. Therefore, there is a private non-profit sector - to effectively manage those things for which it is very important inner fulfilment and humanity of monetary income.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní publikace

BOUKAL, Petr. *Fundraising pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2013.

Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4487-2

CLINTON, Bill. *Dárcovství: jak každý z nás může změnit svět*. Praha: Volvox

Globator, 2008. ISBN 978-80-7207-674-1

DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*.

2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3

DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika:*

učebnice pro obor sociální činnost. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2

GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice. Výsledky mezinárodního*

srovnávacího projektu Johns Hopkins University. Praha: Eurolex Bohemia, 2001

MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v*

teorii a praxi. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-802-4755-618

NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy*. Praha:

Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4

PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*.

Praha: Grada Publishing, 2016. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-5699-8

PLAMÍNEK, Jiří. *Řízení neziskových organizací: první český rádce pro*

pracovníky v občanských sdruženích, nadacích, obecně prospěšných

společnostech, školách, církvích a zdravotnických zařízeních. Praha: Nadace

Lotos, 1996. ISBN 80-238-0442-1

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky,*

teorie a řízení. Praha: Ekopress, s.r.o., 2001. 177 s. ISBN 80-86119-41-6

ROSENMAYER, Tomáš. *Soukromý neziskový sektor*. 1. vyd. Brno: CVNS, 2005. s. 33-38, 6 s. ISBN 80-239-4057-0

SALOMON, L.M., ANHEIER, H.K.: *Defining the Nonprofit Sector: A Cross National Analysis*. Manchester Universty Press, 1997

ŠKARABELOVÁ, S. a kol. *Když se řekne nezisková organizace : příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002

ŠMERDA, Hynek. *Křesťanská charita od počátku do konce středověku (s přihlédnutím k jižní Moravě)*. 2. přeprac. a rozš. vyd., 1. vyd. u nakl. Jiří Polach. Břeclav: Jiří Polach, 2011. ISBN 9788090507609

TŮMA, O., VANĚK, M., DOSTÁL, P. *Historie neziskového sektoru v českých zemích*. In FRIČ, P.

VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2015. Manažer. ISBN 978-80-247-5477-2.

Zákony, vyhlášky

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

Internetové zdroje

BEČVÁŘOVÁ, Barbora. *Historie dárcovství v České republice a ve světě* [online]. 2013 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/chci-pomoci/historie-darcovstvi-v-ceske-republice-a-ve-svete.shtml>

DĚDEK, Vojtěch. *Jak správně založit spolek* [online]. 2017 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://frankbold.org/poradna/kategorie/obcanska-sdruzeni-zalozeni-fungovani-cinnost/rada/jak-spravne-zalozit-obcanske-sdr>

STEJSKAL, Jan. *Neziskový sektor - úvod do problematiky* [online]. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, 2011 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d31971v39172-neziskovy-sektor-uvod-do-problematiky/?search_query=\\$source=34](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d31971v39172-neziskovy-sektor-uvod-do-problematiky/?search_query=$source=34)

Třetí patro: *Historie neziskových aktivit v ČR* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.tretipatro.cz/index.php?cmd=page&id=26>

ZAHUMENSKÝ, David. *Spolek nebo ústav aneb jak si zvolit vhodnou právní formu pro svou neziskovou organizaci*. In: David Zahumenský, advokátní kancelář [online]. 2014 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.davidzahumensky.cz/2014/06/19/spolek-nebo-ustav-aneb-jak-si-zvolit-vhodnou-pravni-formu-pro-svou-neziskovou-organizaci/>

Sekretariát RVNNO na základně usnesení vlády ČR. *Typologie NNO v ČR podle Státní politiky vůči NNO v letech 2015 - 2020*. Neziskovky.cz [online]. č.608/2015, 2015 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: https://www.neziskovky.cz/clanky/511_692/fakta_typy-neziskovych-organizaci/